

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ
ĮSTATYMO NR. I-1234 2, 3, 4, 9, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 50
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 36¹, 36², 36³, 36⁴
STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3135, LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINIO PROCESO KODEKSO 582 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO NR. XIIP-3137, LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS
GARANTUOJAMOS TEISINĖS PAGALBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1591 12, 13 ir 22
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3138, LIETUVOS
RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO NR. XII-1869 493 IR
589 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3136**

Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2019 m. sausio 23 d. sprendimo Nr. SV-S-1050 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 4–7 punktus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 3, 4, 9, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 50 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 36¹, 36², 36³, 36⁴ straipsniais įstatymo projekto Nr. XIIP-3135 (toliau – Projektas), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 582 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-3137, Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo Nr. VIII-1591 12, 13 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-3138, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso Nr. XII-1869 493 ir 589 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-3136 siekiui, tačiau siūlyti Lietuvos Respublikos Seimui juos tobulinti, atsižvelgiant į šiuos siūlymus:

1. Pritarti Projekto 1 straipsnio 3 dalimi siūlomam Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – Įstatymas) 2 straipsnio 7 dalies pakeitimui, tačiau siūlyti išbraukti žodžius „teikiant tęstinę kompleksinę pagalbą“, kadangi mobili komanda teikia termintuotą pagalbą, įvertina pagalbos poreikį bei teikia rekomendacijas atvejo vadybininkui dėl kompleksinių paslaugų teikimo.

2. Pritarti Projekto 1 straipsnio 5 dalimi pateikto siūlymo siekiui prioritetizuoti vaiko gyvenimo šeimoje su tėvais ir giminystės ryšių išlaikymą, tačiau užuot Projekto 1 straipsnio 5 dalimi pildžius papildomais elementais įstatymo 2 straipsnio 12 dalyje nustatytą „vaiko interesų“ sąvokos apibrėžtį, siūlomomis nuostatomis papildyti įstatymo 4 straipsnį, kaip galimą biologinės šeimos prioriteto principą: „priimant sprendimus ar imantis bet kokių veiksmų susijusių su vaiku, turi būti atsižvelgiama į vaiko prigimtinę teisę augti biologinėje šeimoje ir išsaugoti giminystės ryšius, jei tai neprieštarauja vaiko interesams“.

3. Pritarti Projekto 2 straipsnio tikslui apsaugoti vaikus ir tėvus nuo neteisėto išskyrimo, tačiau palikti šiuo metu Įstatyme esamą psichologinio smurto formuluotę nepakeistą, bet

tobulinti Įstatymo 12 straipsnio 3 dalį nuostata: „Už neteisėtą vaiko ir tėvų išskyrimą, vaiko teisių apsaugą užtikrinančios institucijos atsako šio įstatymo 29 straipsnio nustatyta tvarka”. Manytina, kad toks naujas teisinis reguliavimas apsaugos šeimą nuo neteisėto institucijų kišimosi į šeimos privatų gyvenimą.

4. Siūlytina tikslinti Projekto 6 straipsniu siūlomo keisti Įstatymo 31 straipsnio 4 dalies nuostatą, kadangi šioje Projekto nuostatoje nurodytas per platus duomenų subjektų ratas (t.y. bet kokius su vaiku susijusius duomenis gali rinkti bet kurie juridiniai ir fiziniai asmenys), nėra aiškus duomenų rinkimo tikslas, nėra nurodyta, kokie konkrečiai duomenys būtų tvarkomi. Atsižvelgiant į tai, siūlytina šią nuostatą tikslinti papildant (Projektą arba duomenų valdytojų veiklą reglamentuojančius teisės aktus) nuostatomis, kokius asmens duomenis, kokiu tikslu ir koks duomenų valdytojas turi teisę juos tvarkyti.

5. Siūlyti tobulinti Projekto 6 straipsniu siūlomą Įstatymo 31 straipsnio 7 dalies pakeitimą, siekiant teisinio aiškumo ir apsaugoti bet kokio amžiaus vaikus su negalia, papildyti esamą teisinį reguliavimą taip: „Vaiko tėvai ar kiti atstovai pagal įstatymą pasirūpina, kad vaikas iki 6 metų, o vaikas su negalia, atsižvelgiant į jo specialiuosius poreikius ir brandą, be objektyvios būtinybės, neliktų be vyresnių kaip 14 metų asmenų priežiūros.“

6. Siūlyti tobulinti Projekto 6 straipsniu siūlomo keisti Įstatymo 31 straipsnio 8 dalies formuluotę, ir ją išdėstyti taip: „Tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, sveikatos priežiūros ar kitokią pagalbą vaikui, jo tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą teikiantys specialistai, vaiko mokyklos vadovai, kiti švietimo paslaugų teikėjai, mokytojai, kiti specialistai teikiantys psichologinę, socialinę pedagoginę ir specialiąją pedagoginę pagalbą turi kartu bendradarbiauti vaiko teisių užtikrinimo srityje, nepaneigiant Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą teisės ir pareigos nevaržomai rūpintis vaikų religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus.“

7. Iš esmės pritarti Projekto 11-20 straipsnių ir 21 straipsnio 1 dalies siekiui pakeisti teisinį reguliavimą dėl reagavimo į pranešimus apie galimą vaiko teisių pažeidimą, pagalbos teikimą vaikui ir šeimai ir atvejo vadybos procesą, tačiau atkreipti dėmesį, kad Projektu siūlomos priemonės dėstomos nenuosekliai, netiksliai ir būtų sunkiai įgyvendinamos praktikoje. Siūlytina jas tobulinti atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Seime registruoto Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 14, 31, 35, 36, 37, 41, 42, 43, 49, 50 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo 36¹, 36², 36³ ir 36⁴ straipsniais ir 38, 39 ir 40 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto Nr. XIII-3034 5, 6, 7, 8 ir 9 straipsnių nuostatas.

8. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Seimo nario Ramūno Karbauskio 2019-01-07 pasiūlymą dėl Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 3, 4, 9, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 50 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 36¹, 36², 36³ ir 36⁴ straipsniais įstatymo projekto Nr. XIII-3135, iš kurio matyti, kad poreikio keisti Įstatymo 42 straipsnio 2 dalies teisinį reguliavimą nėra, nevertinti Projekto 21 straipsnio 2 dalies.

9. Pritarti Projekto 21 straipsniu siūlomam Įstatymo 42 straipsnio 5 dalies 2 punkto pakeitimui išbraukti žodį „saugumui“, tačiau siūlyti naudoti Įstatyme sveikatos sąvoką išplėstine prasme, papildant Projekto 1 straipsnio 6 dalį „<...> ir Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatyme“. Taip pat siūlytina tobulinti minėtame punkte naujai įvedamą „tiesioginio pavojaus“ terminą, kadangi ne visais atvejais, veiksmai keliantys vaikui realų pavojų sveikatai ar gyvybei, yra nukreipti tiesiogiai į vaiką, o gali būti nukreipti į kitą jo gyvenamojoje aplinkoje esantį asmenį.

10. Pritarti siekiui užtikrinti antrinės teisinės pagalbos teikimą neatsižvelgiant į turtą ir pajamas vaiko tėvams, kai teismas nagrinėja bylą dėl leidimo paimiti vaiką iš jo tėvų, tačiau patobulinti Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo Nr. VIII-1591 12, 13 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą Nr. XIII-3138. Siekiant užtikrinti, kad nebūtų apribojama asmenų teisė patiems apsispręsti dėl savo galimai pažeistų teisių gynimo būdo ir suteikti galimybę visišką civilinį veiksnumą turintiems vaiko tėvams (vienam iš jų)

savarankiškai pasirūpinti tinkamu atstovavimu ir pačiam pasirinkti advokatą, siūlytina atsisakyti imperatyvaus reikalavimo Tarnybai visais atvejais kreiptis dėl antrinės teisinės pagalbos suteikimo. Taip pat siekiant proceso operatyvumo ir laikantis teisėkūros sistemiškumo principo, siūlytina atsisakyti Projekto 3 straipsnyje nustatyto teisinio reguliavimo, pagal kurį Tarnybos galimybė kreiptis į teismą dėl teismo leidimo išdavimo priklausytų nuo Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos gauto atsakymo. Manytume, kad bylose dėl teismo leidimo paimti vaiką iš jo tėvų būtų racionalu numatyti analogišką teisinį reguliavimą, kaip ir bylose dėl tėvų valdžios apribojimo ar jo panaikinimo.

11. Pritarti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 582 straipsnio pakeitimo projektui Nr. XIIP-3137, tačiau atsižvelgiant į tai, kad visų be išimties teismo leidimų paimti vaiką iš atstovų pagal įstatymą nagrinėjimas žodinio proceso tvarka galėtų apsunkinti teisminį nagrinėjimą ir prailginti bylų nagrinėjimo terminus, o tai neatiktų geriausių vaiko interesų, siūlytina įtvirtinti pagrindinį principą, kad bylos dėl leidimo paimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą nagrinėjamos žodinio proceso tvarka, tačiau numatyti galimybę teismui išimtiniais atvejais nuspręsti bylą nagrinėti rašytinio proceso tvarka ir siūlyti 582 straipsnio 1 dalį išdėstyti taip: „1. Byla nagrinėjama rašytinio proceso tvarka, išskyrus atvejus, kai pats teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, nusprendžia bylą nagrinėti žodinio proceso tvarka. Bylos dėl teismo leidimo pratęsti asmens priverstinį hospitalizavimą ir (ar) priverstinį gydymą nagrinėjamos žodinio proceso tvarka. *Bylos dėl leidimo paimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą nagrinėjamos žodinio proceso tvarka, išskyrus atvejus, kai teismui pakanka byloje esančių įrodymų išnagrinėti bylą rašytinio proceso tvarka ir pats teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, nusprendžia bylą nagrinėti rašytinio proceso tvarka. Bylose dėl leidimo paimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą žodinis bylos nagrinėjimas rengiamas, jeigu bet kuris dalyvaujantis byloje asmuo paprašo žodinio bylos nagrinėjimo. Nagrinėjant bylą žodinio proceso tvarka, teismo posėdžio eiga nefiksuoja.*“

12. Atkreiptinas dėmesys, kad Projekto ir lydimųjų įstatymų projektų įgyvendinimas gali pareikalauti papildomų valstybės biudžetų lėšų, dėl siūlomų mobilių komandų funkcijų išplėtimo ir valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo, ir savivaldybių biudžetų lėšų dėl atvejo vadybininkų papildomų pareigybų savivaldybėse įsteigimo, kompleksinių paslaugų šeimoms teikimo, kurių šiuo metu apskaičiuoti nėra galimybės. Pastebėtina, kad pagal oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas, teisės norma, kuria valstybė prisiima atitinkamą įsipareigojimą, turi būti paremta materialiniais ir finansiniais ištekliais, priešingu atveju teisės norma tampa neveiksminga, ja negalima naudotis.

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras

Socialinės apsaugos ir
darbo ministras
Vilma Augienė

Teisės skyriaus patarėja
Gintarė Bertauskienė
2013-01-29